

Çərşənbə axşamı, 19 noyabr 1918-ci il, nömrə 44

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, elmi və iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Səşənbə, 12 səfərülmüzfərr sənə 1337. 19 təşrin-i sani sənə 1918.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 24, başqa şəhərlərə 35 rublədir. Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir. Elan fiati: sətiri 2 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

ELAN

Müttəfiq hökumətlər mürəxəssi [nümayəndəsi] sifətilə Bakıya duxul edəcəyim zimmində [daxil olacağım üçün] ümum əhaliyə elan edirəm ki, Bakı Müttəfiq hökumətlər naminə ingilis ordusu tərəfindən işğal olunacaqdır. Fransa və Amerikanın hökumət-i müştərəkə [Amerika Birləşmiş Ştatları] mürəxəssləriylə bərabər biz buraya müvasilət etdik [gəldik]. Rusiya Hökumətinin qənaəti və etilaf-i kamilə [tam bir uzlaşma] hasil etdikdən sonra, Osmanlı Hökuməti də tətili-müharibə əqdilə [atəşkəs imzalamaqla] rizasını bəyan etmişdir.

Qalib olduğumuz şu saat heç bir vaxt xətirimizdən çıxmayacaqdır ki, Rusiya əqvam [xalqları] və əhali[si] ümumi müharibənin ibtidasında [başlanğıcında] Müttəfiq hökumətlərə böyük xədəmatda [xidmətlərdə] bulundu. Müttəfiqlər Rusiyada asayiş ehdas etməkdən [yaratmaqdan] və Rusiyanın əskisi kimi miləl-i kəbirə [böyük millətlər] miyanında [arasında] dəröhdə eylədiyi [daşdığı] mövqeyi təmin et-

məksizin evlərinə övdət etməyəcəklərdir [qayıtmayacaqlar]. Qafqaziyada iğtişəşat əlan [hal-hazırda] davam etməkdədir. Qət’ən [qəti surətdə] düşmənlərimiz tərəfində[n] mövcib olan [düşmənlərimizin səbəb olduğu] şu iğtişəşatı Bakı cəbhəsində təskin etmək [sakitləşdirmək] vəzifəsini ifa edəcəyəm.

Gərək Türkiyədə və gərək Almaniyada demokratik əhali hökuməti mövcud deyildir – əgər onlar kəndi məmləkətlərindən dişarı [xaricdə] başqa hökumətlərdə cümhuriyyət ehdas etməkdən [qurmaqdan] bəhs edirlər. Bu ancaq kəndi məqsədləri üçündür və deyil məhəlli [yerli] əhalinin mənfəəti üçün.

Müttəfiq hökumətlər Rusiyanın bir arşın ərazi[sini] belə zəbt etmək niyyətində deyildirlər. Bu[nun] haqqında onlar Rusiya əqvam [xalqlarına] və əhali[sinə] vəd etmişlər. Rusiyanın ümuri-daxiliyyə [daxili işlərinin] idarəsinə Müttəfiqlər heç müdaxilə etməyəcəklər. O, ancaq Rusiya əhali[sini]nin ümurudur [işidir].

Osmanlı və alman iğtişaş acentləri[ni] ləğv etmək üçün gəldik. Biz bu surətdə asayiş və səadəti-ümumi təmin etmək niyyətində[yik]. Bütün əqvam və əhali[yə] tərəfimizdən müsavat-i kamilə [tam bir bərabərlik] veriləcəkdir.

Müvəqqədən [müvəqqəti olaraq] məhəlli [yerli] və bələdiyyə məmuriyyətləri tərəfimizdən təyin olunacaqdır və nizam və qanunun təmini[nə] bilxassə [xüsusilə] diqqət edəcəyiz. Bu ehtiyacatın ifası [ehtiyacların ödənməsi] üçün əhalinin hər sinfinə müraciət [edəcəyəm] və hər kəsin kəndi ümurişəxsiyyəsinə [şəxsi işlərinə] davam etməsini əmr edirəm.

Ümuri-idarədə [idarəçilik işlərində] ittixaz olunacaq təd[a]bir [alınacaq tədbirlər] mümkün olduğu qədər xəffif tutulacaqdır. Ümuri-ticariyyə [ticarət işləri] təşviq [ediləcək] və hər cins müavinət [yardım] veriləcəkdir.

Ümum namuslu əşxasın [şəxslərin] müavinəti [köməyi] ilə, dəröhdə eylədiyim [öhdəmə götürdüyüm] vəzifələrin icrasını ümid edirəm.

Atidəki [aşağıdakı] əlzəm tədbirlər həman icraya qoyulacaqdır:

Əvvəla, şəhərdə bulunan ümum əşxas ordumuz idarəsi tərəfindən himayə olunub, kəndilərində bulunan tüfəng və revolverlər təyin olunacaq mərkəzlərə və [təyin olunacaq] vaxtda təslim olunacaqdır [təhvil veriləcəkdir].

Saniyə [ikincisi], Osmanlı əsakiri [əsgərləri] çıxdıqdan sonra, əhali tərəfindən idarəmizə təslim olunacaq

Osmanlı və alman təbəələri – şu iş üçün hədaya [hədiyyələr] veriləcəkdir.

Salisən [üçüncüsü], idareyi-örfiyyə [fövqəladə vəziyyət] elan olunacaqdır, mülki hökumət asayiş-i-ümumi ümuri-təmini [ümumi asayiş təmini işinin] məsuliyətini dəröhdə edincəyə [öz öhdəsinə götürəcəyə] qədər.

*Şimali İran komandanı
Fəriq general [general-mayor]
Tomson*

TÜRKİYƏ İLƏ MÜTARİKƏ ŞƏRAİTİ [TÜRKİYƏ İLƏ ATƏŞKƏSİN ŞƏRTLƏRİ]

Türkiyə ilə əqd edilən [imzalanan] mütarikə şəraiti təşrinə-əvvəlin [oktyabrın] 31-indən saat 12-dən qanun gücü alır:

1) Dardanel, Bosfor boğazlarının açılıb, Qara dənizə azad buraxılması. Bosfor tabyaları [istehkamları] Müttəfiqlər tərəfindən zəbt edilir.

2) Türkiyə sularında olan torpedo, mina və qeyrilərin göstərilməsiylə, lazım olduğu təqdirdə bunların sularından yığışdırılması üçün müavinət verilməsi [kömək edilməsi].

3) Qara dənizdə olan minalar haqqında hər cür məlumat verilməsi.

4) Müttəfiq hərbi əsirlər və Türkiyəyə cəm edilmiş ermənilər İstanbula yığılıb, Müttəfiqlərə təslim edilməlidir.

5) Sərhədlərə nəzarət edib, daxili asayiş-i mühafizə edən əsgərlərdən başqa Türk Ordusunun tezliklə tərxis

edilməsi. Saxlanılacaq əsgərlərin qədəri və onların duracaqları yerlər Türkiyə ilə müzakirədən sonra müəyyən ediləcəkdir.

6) Türkiyə sularında və ya Türkiyə tərəfindən zəbt edilən sulardakı hamı gəmilərin göstəriləcək Türkiyə limanlarına cəm edilib təslim olmaları. Ancaq polisiyə və başqa bir ehtiyacat üçün Türkiyə sularında xırda gəmilər qalacaqdır.

7) Müttəfiqlər bir təhlükə ilə təhdid edildikləri zaman hər cür sövqülcəyş məntəqələri [hərbi baxımdan stratejik məntəqələri] zəbt etmək haqqına malikdirlər.

8) Hal-hazırda Türkiyə tərəfindən zəbt edilən limanlar istifadə üçün azad buraxılır. [Düşmənlərin] limanlardan nəfərdar olması [istifadə etməsi] rədd edilir. Eyni şərait ticarət və tərxisəsgər [əsgərlərin tərxisi] münasibətilə Türkiyə sularında olan Türkiyə ticarət gəmilərinə də şamil olur.

9) Gəmilərin təmirini yüngülləşdirmək üçün bütün Türkiyə limanları ilə cəbbəxanasından istifadə edilir.

10) Müttəfiqlər Tavr tunellərini zəbt edirlər.

11) Türkiyə əsgərlərinin tezliklə İranın şimal-qərbindən müharibədən əvvəl[ki] sərhədə aparılmaları üçün əmr verilmişdir. Bu əmrə əməl edilməlidir. Zaqafqaziyanın bir hissəsini təxliyə etmək əmri Türkiyə əsgərlərinə verilmişdir. Müttəfiqlər məhəllində [yerində] məsələyə aşına [bələd] olduqdan sonra hərgah tələb etsələr, qalan hissələr də Zaqafqaziyanı təxliyə

edəcəklərdir.

12) Türkiyə Hökumətinə məxsus telsiz və telli teleqraf xəttindən başqa, qalanları Müttəfiqlərin kontrolu altında olacaqlardır.

13) Bəhriyyə [donanma], hərbiyyə və ticarət ehtiyacatı üçün lazım olan malların tələf edilməsi qadağan edilir.

14) Məmləkət ehtiyacatı təmin edildikdən sonra, Türkiyədən kömür, yanacaq və bəhriyyə ehtiyacatı üçün lazım gələn şeylərin alınmasına imtiyaz verilir.

15) [Müttəfiqlər] dəmiryollara kontrol qoymaqdan ötrü hal-hazırda türklər tərəfindən zəbt edilən Zaqafqaziya dəmiryolları daxil edilməklə, bütün dəmiryol xətlərindən sərbəst bir surətdə istifadə edəcəklərdir. Əhali ehtiyacatı üçün lazımı surətdə diqqət veriləcəkdir. Bu maddələr Batumun Müttəfiqlər tərəfindən zəbt edilməsi əleyhinə etiraz etməyəcəklərdir.

16) Suriya, Hicaz, Yəmən və Beynənnəhreyndə olan qarnizonlar, beşinci maddədə göstəriləndi kimi, qanun və asayiş gözləməkdən ötrü saxlanan lazımı qədər əsgərlərdən başqa məzkur [adı çəkilən] yerlərdən çıxarılmalıdırlar.

17) Trablusda və Kirenaikada olan türk əsgərləri yaxında olan İtaliya qarnizonuna təslim edirlər. Türkiyə Hökuməti təslim haqqında verilən əmrə əməl etməyən zabidlərə azuqə verilməyəcəyini öhdəsinə almışdır.

18) Bütün alman və Avstriya maryaqları [dənizçiləri] və başqa adamlar bir ayın müddətində Türkiyədən çıxarılmalıdırlar.

rılmalıdırlar. Uzaq yerlərdə olan adamlar bu müddətdən sonra da olsa, tezliklə Türkiyədən getməlidirlər.

19) Silah və mühümmat [ləvazimat] təqsimindən [paylanmasından] ötrü, həmçinin nəqliyyat vəsaili [vasitələri] haqqında verilən əmrlərin lazım gələn zaman ifası 5-inci maddəyə müvafiq olmalıdır.

20) Müttəfiqlərin mənafeyini gözləməkdən ötrü onların nümayəndəsi Türkiyə Ərzaq naziri yanında olacaqdır. Məzkur nümayəndə hər cür lazım gələn vəkalətə malik olacaqdır.

21) Əsirlər Müttəfiqlər ixtiyarında qalacaqlar. Mülki əsirlərin azad edilmələri haqqında ediləcək istidalara [xahişlərə] əsgəri acentə tərəfindən baxılacaqdır.

22) Türkiyə Hökuməti, Mərkəzi dövlətlərlə hər bir əlaqəsini kəsməyə söz verir.

23) Müttəfiqlər altı erməni vilayətlərindən, oralarda iğtişaş başladığı təqdirdə, istədikləri hissəni tutmaq ixtiyarını özlərində saxlamışlardır.

24) Müttəfiqlərlə Türkiyə Hökuməti arasında 1918 sənəsi oktyabrın 31-indən (31 təşrinə-əvvəl) saat 11-dən düşmənanə hərəkət qət edilir [kəsilir].

ALMANIYA İLƏ MÜTARİKƏ ŞƏRAİTİ [ALMANIYA İLƏ ATƏŞKƏSİN ŞƏRTLƏRİ]

Qəzetimizin keçən nömrələrində Almaniya ilə əqd edilən [imzalanın] mütarikə şəraitinin bəzi parçalarını

dərc etmişdik. Bu dəfə məzkur [adı çəkilən] şəraitin təfsilini xəbər veririk. Məlum olduğu üzrə, mütarikə şəraiti üç hissəyə təqsim edilmişdir [bölünmüşdür] ki, bunlar da qərb cəbhəsi, şərq cəbhəsi və dənizlər şəraitindən ibarətdir.

Birinci şərait:

Almanlar tərəfindən zəbt edilən Belçika, Fransa, Elzas-Loren və Lüksemburq yerləri təxliyə edilməlidirlər. Bu yerlərin almanlar tərəfindən aparılan əhalisi öz vətənlərinə qaytarılmalıdırlar.

5 min top, 30 min pulemyot, 3 min mina buraxan [minomyot] və 2 min aeroplan təslim edilməlidir. Reyn nəhrinin sağ sahilindən alman ordusunun bilkülliyyə [tamamilə] təmizlənməsi. Bu təxliyə Reyn nəhrinin Mayns, Koblenz və Kölnədə olan keçidlərlə körpüləri saxlayan və məzkur [adı çəkilən] nəhrin sağ sahilində 30 kilometrə məsafədə 6 məntəqədə durub, sövqülceyş [stratejik] məntəqələrdə olan Müttəfiq dövlət əsgərləri tərəfindən ifa etdiriləcəkdir. Müttəfiqlərə 5 min paravoz, 150 min vaqon və 5 min yük avtomobili təslim edilir.

Elzas-Lorendən başqa Reyn əyalətlərində saxlanan əsgər Almaniya hesabına saxlanacaqdır. Bütün hərbi əsirlərin tezliklə qaytarılmaları məşrutdur [şərtidir].

Şərq cəbhəsində:

Alman qoşunları Rusiya, Rumıniya və Türkiyə xətti-hüddudunda [sərhəddə] müharibədən əvvəlki sərhədlə-

rə çəkilməlidirlər. Brest-Litovsk, Bükreş sülhləri və əlavə əqd edilən [bağlanan] müahidələr [sazişlər] ləğv edilirlər. Alman əsgərləri Rusiyada və Rumıniyada zəbt və həcz [müsadirə] müamilatını [əməliyyatlarını] tezliklə qət etməlidirlər [dayandırılmalıdırlar]. Almaniyaya tərəfindən təxliyə edilən yerlərdə Müttəfiqlərin asayiş bərpa etmələri və oralara azuqə gətirmələri sərbəst buraxılır.

Dənizlər şəraiti:

Düşmənanə hərəkətin qət edilməsi [dayandırılması] və düşmən gəmilərinin durduqları yerlərin nişan verilməsi. Bundan əlavə, müharibəyə yarar sualtı qayıqlarının təslimi. Müttəfiqlərlə Amerika tərəfindən göstərilən Almaniyanın qalan hərbi gəmiləri bitərəf limanlara və ya Müttəfiqlər tərəfindən göstəriləcək limanlara cəm edilmədirlər. O cümlədən, 6 kreyser, 10 zirehli, 8 yüngül zirehli və ən son sistemdə qayırilmış olan 50 minanoskaldır [torpedo gəmiləridir]. Qalan gəmilər isə Müttəfiqlərlə Amerika nəzarəti altında Almaniya limanlarında yaramaz bir hala gətiriləcəklərdir. Vilson tərəfindən imza edilən əlavə deklarasiya (elani-ümumi) üzrə hər gah donanmada üsyan başlanması münasibətilə gəmilər təslim edilməsə, Müttəfiqlər sülh şəraitinə əməl edilməsini məcbur qılmaq üçün Helqoland ilə qabaq üssül-hərəkəni [bazanı] zəbt etmək ixtiyarını öz öhdələrində saxlamışlardır. Alman vəkilləri bu şəraitin qəbul edilməsi üçün Alman kanslərinə göndərdikləri təklifnaməni

imza etmişlərdir.

Müttəfiqlərin quru və su qüvvələri üçün Baltik dənizinə girib-çıxmaları azad buraxılır. Burasını təmin etməkdən ötrü Müttəfiqlər və Amerika Kəttəqat və Baltik dənizinə girən yerdə bütün Almaniyaya istehkamətini [istehkamlarını] və batareyalarını zəbt etməyə məcbur olacaqlardır. Bundan əlavə, göstərilən yerlər minadan təmzilənməlidirlər. Qara dəniz limanları almanlar tərəfindən təxliyə və rus əsgərləri tərəfindən zəbt edilmədirlər. Müttəfiqlərin ticarət gəmiləri qaytarılmalıdırlar. Gəmilər qaytarılana qədər xarab edilmələrinə icazə verilməyir.

Almaniya Hökuməti bütün bitərəf məmləkətlərə, xüsusən Norveç, İsveç, Danimarka və Hollandiyaya xəbər verməlidir ki, Almaniya tərəfindən Müttəfiqlər üçün qoyulmuş olan ticarət məhdudət [məhdudiyəti] ləğv edilir. Alman ticarət gəmilərində[n] heç birini bitərəf dövlət bayrağı altına təslim etmək olmaz.

Mütərikə 36 gün davam edib, bu müddət ərzində bitəcəkdir. Bu mütərikə şəraitinin maddələrindən hansı birinə əməl edilmədiyi zaman 48 saat qabaqcadan xəbər verməklə bu şərait ləğv edilmiş hesab olacaqdır.

PETROQRADDA

Petroqradlılardan bir nəfəri oktyabrın 20-sində Tiflisə yazır ki:

Kərratla [dəfələrlə] həyatım tükədən asılı qalmışdı. Petroqradda elə hadisə-

lər vaqə olmuş ki, insan həyatının qiyməti qalmamışdır. Hər gün külli miqdarda adamı bilaistintaq və mühakimə [jistintaqsız və məhkəməsiz] gülləbaran edirlər. Oktyabrın 25-ində 43 adamı guya əks-inqilabçılıqda ittihamla tutub güllələdilər. Hələ bu təhqiq edilmiş [yoxlanılmış] siyahıdır. Yerdə qalanı məlum deyildir. Bərk aclıq çəkirik. Bəzi vaxt bir rüb (1/4) girvənkə çörək tapıram 12 manatdan. Onu da hər gün tapmaq olmur. Ət tapıldıqda girvənkəsi 20 manatdan ucuz olmur. Qənd, çay bilmərrə [ümumiyyətlə] yoxdur. Neft və şam tapılmır. Uzun gecələri qaranlıqda otururuq. Axsamlar küçəyə çıxmırıq. Zatən, gündüzlər dəxi çıxmaq istəmirik. Hər yerdə vəhşətlər, qarətlər, təcavüzlər hökmfərmədir [hökm sürməkdədir]. Bir şeyə var ki, bu yaxınlarda ingilislər gələcəkdir. Bilaaram [aramsız] onları gözləyirik. Çəkmə və qaloş tapılmır.

* * *

Ustinov bolşevik bürosuna xəbər vermişdir ki, natiqin səsinə dəmiryol makinası səsi [qədər] qüvvələndirən bir şey ixtira etmişdir. Bu makinadan isitifadə edən natiqin səsi Peterburqun bir çox məhəllələrində eşidilir. Mərkəzi büro məzkur [adı çəkilən] ixtiranın icadı üçün müzakirata girişmişdir.

KADETLƏR SYEZDİ

Bu yaxınlarda Rostov şəhərində kadetlərin syezdi [qurultayı] vaqə olaraq böylə bir qərarname qəbul edil-

mişdir:

1) Rusiya beynəlmiləl siyasətinin məqsədi bu olacaqdır ki, hökumət bolşeviklərin əlinə keçənədək Rusiyaya məxsus olan əyalətlərin həpsi üzərində Rusiyanın haqqi-hakimiyyətinin [hakimiyyət haqqının] qəbul və təsdiqinə çalışsın. Yalnız Lehistan haqqında Rusiya haqqi-hakimiyyətdən vaz keçir.

2) Vilson nitqinin 6-ncı maddəsi mövcubincə [maddəsinə əsasən], Rusiya bu surətlə təcidd [bərpa] edilib, daxili işlərinə heç kəs qarışmayacağı təmin olunduqdan sonra, özünün üsuli-idarəsi məsələsini həll edir.

3) Rusiya tələb etməlidir ki, Rusiyanın hissələri ilə bağlanmış olan ümum iqtisadi və siyasi müqavilənamələr, Brest əhdnaməsi [sazişi] və əlavəsi bilatəxir [təxirə salınmadan] ləğv olunsunlar və Müttəfiqlərlə Cənub ordusunun tərtib etdiyi və razı olduqları tədric üzərinə Rusiya qoşunlardan təmizlənsin.

4) Bolşevik Hökuməti ümumi Sülh Konfransında nə ümum Rusiya tərəfindən nümayəndəlik edə bilər, nə Rusiyanın bir hissəsi tərəfindən. Bolşeviklərin sülh konqresinə buraxılmaları mənəvi nöqtəyi-nəzərdən qeyri-məqbuldur. Onların buraxılmaları mü-təşəkkil dəhşətin beynəlmiləl təsvib [təsdiqi] və təşviqi kimi tələqqi olunar [qiymətləndirilər].

5) Bolşeviklərlə mübarizədə Müttəfiqlərin müavinəti [köməyi] Almanıyanın bolşevizmə münasibətindən

nəşət edir [meydana gəlir].

6) Bu müavinət, ancaq Könüllü orduya köməkdən ibarət olmalıdır.

7) Müttəfiqlərlə münasibətdə [münasibətlərdə] bulunmaq və ümumi Sülh Konfransı dəvətinədək Ümumrusiya Hökuməti təşəkkül etməyi təqdirdə konfransda iştirak etmək üçün Rusiyanın ümum hissələri hökumətlərinin və Könüllü ordunun iştirakı ilə Ümumrusiya Nümayəndəliyi təşkil olunur. Nümayəndəlik təşkili təşəbbüsü syezd tərəfindən Könüllü orduya mühəvvəl edilir [tapşırılır].

Cənub-Şərqi İttifaq haqqında Xarlamov məruzə oxumuşdur. Nəticədə qəbul olunan qərarnameədə deyilir ki, İttifaq ərazilərinə daxili işlərində muxtariyyət verməlidir.

BESSARABİYADA

Ukrayna Xariciyyət Nəzarətinin [Xarici İşlər Nazirliyinin] səlahiyyətədar nümayəndələrindən birisi bəyan etmişdir ki, Bessarabiya yaxın zamanda mütləqə Ukraynaya mülhəq olacaqdır [birləşəcəkdir]. Bu münasibətlə Bessarabiyada iki cərəyan var. Birisi ayrıca quberniya sifəti ilə Ukraynaya ilhaq [birləşmək], digəri isə muxtariyyət əsası ilə birləşmək tərəfdarıdır. Ukrayna Hökuməti də Bessarabiyaya muxtariyyət vermək fikrindədir.

Bessarabiya və Rumıniya nım-rəsmi [yarırəsmi] qəzetələrində və sair cəridələrdə [qəzetlərdə] xəbər verilmişdir ki, fransız qoşunları Rumıniyaya

girmək məqsədi ilə Tunanın sağ kənarında ilərləyirlər.

Bessarabiyadan nə varsa həp aparılmış və aclıq başlanmışdır. Baş vəzir Marqiloman[ın] polis rəislərinə verdiyi əmrdə deyilir ki, mülkədarlara xəbər verin ki, silah gücü ilə həcz [müsadirə] etməyə başlayacağam və nahiyələrə ərzaq paylanmasına özüm nəzarət edəcəyəm. Kişinyovda və Benderdə acından önlənlər çoxdur.

LİTVADA

Varşavada bir mitinq vəqə olaraq, aşağıdakı qərarname qəbul edilmişdir:

Tarixi Litvanın iqtisadi və coğrafi şərait və münasibəti-iqtisadiyyəcə [iqtisadi əlaqələr baxımından] vahid bir ərazi təşkil etdiyini və bu yerlərin müqəddəratının həllində əhalisinin mənafeyi nəzərə alınması vəcubunu [vacibliyini] nəzəri-diqqətə alaraq, oktyabr[ın] 27-sində yığılmış olanlar tələb edirlər ki:

1) Millətlərin müqəddəratının kəndilərinə verilməsi əsası mövcibincə [prinsipinə görə], sabiq Litva Böyük Knyazlığına Litva və leh [polyak] millətlərinin müsavəti-hüququ [hüquq bərabərliyi] üzərinə siyasi istiqlalıyyət verilsin;

2) Zənn edirik ki, Litvanın siyasi və iqtisadi mənafeyi Litva ilə Lehistanın [Polşanın] ixtiyari əhdnaməsi [kənüllü müqaviləsi] üzərinə qurulmuş əlaqədə bulunmalıdır. Əhdnamə isə Varşavada Lehistan Seymi və Litva paytaxtı olan

Vilnada Litvalılar-Lehlər-Belaruslar Seymi tərəfindən təsdiq edilməlidir; və:

3) Lehistan Hökumətindən təvəq-
qe edirlər, zəminə hazırlamaq üçün
Litva camaatının mənafeyinə müvafiq
tədbirlər görsün.

TERSK CÜMHURİYYƏTİ

Müvəqqət Tersk Hökumətinin tel-
siz teleqrafı

“Stavropol - Yekaterinodar”. Kuban
Hökuməti sədri Bıç və Könüllü ordu
komandanı general Denikinə Terskdə
Tersk Cümhuriyyətinin Müvəqqət Xalq
Hökuməti təşkil edilməsini xəbər ve-
ririk. Bu Hökumət Bolşevik Hökuməti-
ni endirib, həqiqi xalq hökuməti bərpa
edilməsi üçün döndərilmiş olan cam-
maat hərəkətinin başında dayanmış-
dır. Tersk Cümhuriyyətinin Müvəqqət
Xalq Hökuməti 4-üncü camaat ictim-
masında [yığıncığında] intixab edilmiş
[seçilmiş] Tersk oblastı Xalq Şurası
tərəfindən və kazaklarla kəndlilərin
fövqəladə ictimiasında intixab edilmiş
kazak və kəndli nümayəndələrindən
ibarət İcra Komitəsindən təşkil edil-
mişdir. Hökumət milli-məhəlli şuralara
və şəhər idarələrinə istinad edib, bü-
tün hökumət ixtiyarını cəm edəcəkdir.
Tersk əhalisinə elan edilən elani-
ümidə Müvəqqət Xalq Hökuməti
ümuma elan edir ki, Tersk torpağında
yaşayan hamı millətlərin mənafeyi

başqa hissələrində vücuda gələn və
Rusiyanın birləşməsi və Ümumrusiya
Məclisi-Müəssisanının dəvət edilməsi
əsasında duran xalq hökumətlərinin
hamısı ilə həmrəy olduğunu izhar edir.
Tersk Müvəqqət Xalq Hökuməti,
məzkur [adı çəkilən] xalq hökumətləri
ilə bərabər, müttəhid [birləşmiş] Rusiya
demokratik və muxtariyyətli [federativ]
cumhuriyyətinin bərpası üçün hərə-
katda bulunacaqdır. Müvəqqət Höku-
mət inanır ki, hərəkətə gəlmiş Tersk
kazak-kəndli qoşunu, general Deniki-
nin dəstəsi, məşhur Kuban qardaşla-
rımızla bir yerdə vətən xainlərinə qalib
gəlib, məmləkətdə qanun-qayda və
həqiqi xalq hökuməti bərpa edəcəklər-
dirlər. Tersk Müvəqqət Xalq Hökuməti
qarşımızda duran ümumi məqsəd və
məsələlərlə müttəhid [birləşmiş] Rusi-
ya bərpa edilməsi və Məclisi-Müəs-
sisan üçün mübarizə edilmək naminə
birləşmək arzusu ilə Könüllü ordu
komandanı Denikinə təklif edir ki:

Daimi münasibat [əlaqələr] üçün
Tersk Müvəqqət Hökumətində Könül-
lü ordu nümayəndələri sifəti ilə xüsusi
adamlar vəkil edilsin. Telsiz teleqrafla
danışmaqdan ötrü şifr düzəlsin, hər iki
hökumətin hərəkətindən xəbərdar ol-
maqdan ötrü Kuban Hökuməti ilə tel-
siz teleqraf və xüsusi vəkillər vasitəsi
ilə münasibat başlansın.

*Tersk Cümhuriyyətinin Müvəqqət
Hökumət sədri [Georgi] Biçeraxov
Kazak-Kəndli Şurası sədri əvəzinə
Quştyuk*

MÜXTƏLİF XƏBƏRLƏR

Samarada bomba anbarı

Burjuaziya məhəllələrində edilən axtarışlar nəticəsində bir çox patlanğıc əşyaları ilə bomba anbarı kəşf edilmişdir. Şura Hökuməti əleyhinə sui-qəsdlər ediləcəyi güman edilir.

Kənd yandırılması

Voronejdən xəbər verildiyinə görə, Kalaç yaxınlığında kazak zabitlərindən birisinin öldürülməsinə görə kazaklar tərəfindən bir kənd yandırılmışdır.

Erməni mürəxəsslərinin [nümayəndələrinin] vürudu [gəlişi]

Təşrini-saninin 15-ində İstanbula getmiş olan sabiq padişahlıq Duması üzvü [Mixail İvanoviç] Papacanov, [Avetis Arakeloviç] Aqaronyan və [Aleksandr İvanoviç] Xatisovdan ibarət erməni mürəxəssləri Tiflisə gəlmişlərdir. Mürəxəsslərlə bərabər 60 nəfər erməni əsirləri dəxi gəlmişlərdir.

Karçikyanın öldürülməsi

Sabiq Zaqaqaziya Komissariatının, sonraları Erməni Cümhuriyyətinin Nafiə [Sosial Təminat] naziri Xaçatur Karçikyan erməni diplomasi dairələrində alınan teleqrafa görə, təşrini-saninin [noyabrın] 14-ündə İrəvanda qətl edilmişdir.

* * *

SİYASI MÜSAHİBƏLƏR

II

Hal-hazırda daxili işlərimiz bizi o qədər məşğul edirlər ki, nəinki bütün cahən hadisəti, nəinki uzaq-uzaq dövrlətlərin və millətlərin halı, hətta əsrlərcə süni surətdə də olsa müqəddəratımızı birləşdirmiş və istiqlalyyətimizdən sonra belə, yenə də qonşu olmaq həsəbi [səbəbi] ilə çox da uzaq durmayacağımız Rusiyanın halı da bizi maraqlandırmır kimi görülür. Hazırda bütün millətimizin, tamam camaatımızın, əladan-ədnaya [böyükdən-kiciyə] ümumun zəhnini işğal edən iki məsələdir: Hərbi-ümumi bələsinin rəfi [aradan qaldırılması] və ümumiyyətlə islam, xüsusən türk aləminin müqəddəratının surəti-həlli [həlli surəti].

Və halonki [bir halda ki], bu məsələlərlə bərabər müqəddəratımızla sıxı rabitəsi olan bir çox “yabancılar” məsələləri də var ki, onların da surəti-həllində mənfəətdar olduğumuz üçün həllinə iştirak etməsək belə, bəri cərəyanından xəbərdar olmamız lazım gəlir. Belə məsələlərin biri və başçısı da Rusiyanın halı və müqəddəratı məsələsidir. Buna görədir ki, Rusiya vəziyyətinə bu gün biz adi bir seyirçi kimi baxmamız. Bilxassə ki, Rusiya inqilabı hal-hazırda 3-üncü, həm də ən mühüm, ən nazik [həssas], ən böhranlı bir dövrünü keçirməkdədir.

Fevral inqilabından sonra ifrat sol sosialistlər bir müddət sakit durub da,

məqam gözləyərək, mövqe gəlincə, məmləkətə dəhşətlər saçdıqları, dünyanın altından bir hissəsini tutmuş Rusiyanı əsasından sarsıtdıqları kimi Oktyabr, bəlkə Mayın inqilabından bəri bucaqlara çəkilərək fürsət gözləməkdə olan sağ firqələr də bu gün baş qaldıraraq, Rusiyada böyük bir əks-inqilab hazırlayırlar. Bu çıxış Rusiya müqəddəratını qəti surətdə həll etsə gərəkdir. Bundan dolayıdır ki, bu gün həmən irticanın nə surətlə hazırlandığını və surəti-cərəyanını [necə cərəyan etdiyini] diqqətlə təqib etməliyiz.

Fevral (şubat) ayında Brest-Litovsk sülhnaməsi əqd edilərkən [imzalanarkən] Almaniya diplomasiyasının ümum tələblərinə Trotski “baş üstə” deyib imza etdikdə, Rusiya əfkarı-ümumiyyəsi [ictimai rəyi] bir səslə “bu müsalihə [barışıq] Rusiya üçün rüsvayçılıqdır” deyə, iddia edirdi ki, Lenin və kompaniyası Vilhelmin agentləridirlər və şimdi Rusiyanı prus [prussiyalı] yunkerlərinin ayağına saldılar.

Halbuki, Brest əhdnaməsi sosializmin Avstriya və Almaniya təriqi [yolu] ilə Avropaya keçməsinə bir yol açmış oldu. Şimdi vəsəti [mərkəzi] Avropanın halını hər gün gələn xəbərlər təsvir edirlər. İngiltərə, Fransa, İtaliya və sairələrinə də inqilab yanğını düşməyəcəyini kimsə iddia edəmməz. Həman bu qorxu ilədir ki, Müttəfiqlər Rusiya bolşevizminə xitam verməyə çalışırlar. Bu xüsusda aşağıda...

Brest müsalihəsi [sülhü] Almaniya üçün bir zərbə təşkil etdiyi kimi,

Rusiya üçün də bir intibah dövrü açmış oldu. Zira bolşeviklər, Brest müahidənaməsini [sazişini] imzalamaqla Rusiyanın qərbi və ən məmur [abad], zəngin qismini Almaniya vermiş olmaqla bərabər, daxili vətəndaşlar müharibəsi və hərc-mərclik törətmələri ilə də Rusiyanın yerdə qalan qismini də bir çox parçalara, milli əsaslar üzərinə qurulmuş yeni dövlətlərə təqsim etmiş [bölmüş] oldular. Həmin bu amillərdir ki, Rusiya sağ firqələrinin əlinə böyük dəstəvəzlər [bəhanələr] verərək, ayaq altına düşmüş Rusiyanı qalxızmaq məsələsində böyük bir rol oynadı.

Bu vaxtdan etibarən Rusiya tarixi inqilabının [Rusiyanın inqilab tarixinin] yeni səfələri [dövlərləri] başlandı, yeni cərəyan peyda oldu. Şimdi Rusiyada başlıca mühüm iki cərəyan var:

Birisi, Avksentiyeu başda olmaq üzrə Ufa cərəyanı, digəri isə Milyukov başda olmaq üzrə Kiyev cərəyanı.

Ufa cərəyanı Sibiryaya, Ural, İdil boyu və yeddi kazak oblastının nümayəndələrini, boşeviklər tərəfindən qovulmuş olan Ümumrusiya Məclisi-Müəssisani əzasının [üzvlərinin] böyük bir qismini toplamış və ümumiyyətlə hərrəndiş [azad fikirli] – qismən sağ cinah sosialistlər – ünsürlərdən ibarət olub, proqramını da bolşeviklərdən çox sağ, qara millətçilərdən isə çox sol olmaq üzrə vəsəti [orta] bir təzədə tərtib vermişdir. Məzkur [adı çəkilən] cərəyanın məqsədi sabiq Rusiyada yaşayıb da müəyyən əraziyə malik və şimdi

istiqlaliyyət elan etmiş olan millətlərə milli-məhəlli və əqəliyyət [azlıq] təşkil edib də müəyyən əraziyə malik olmayan millətlərə milli-mədəni muxtariyyət verərək, əski Rusiyanı yenidən birləşdirmək və hökuməti-vahidə [vahid bir hökumət] əmələ gətirməkdir. Məmləkətin ədəmi-mərkəziyyət üzrə quruluşu məzkur [bəhs edilən] cərəyan məsələsini Məclisi-Məbusana [Parlamentə] mühəvvəl edir [tapşırır].

Kiyev cərəyanı isə mütəvəffa [mərum] general Alekseyevin tənzim etmiş olduğu 200 min nəfərlik Cənub ordusuna istinad edən və Milyukov başda olmaq üzrə kadet və millətçilərdən ibarət olub, Ufa Hökumətini və sabiq Məclisi-Müəssisan əzasını [üzvlərini] sosialist və çox sol ədd [hesab] edərək onları tanımaq istəməyən, Rusiyada məşrutəli monarşi [konstitusiyalı monarxiya] təcdidinə [bərpasına] çalışan bir firqədir.

Bu surətlə hal-hazırda Rusiya[da] bolşevizm əleyhinə iki böyük daxili cərəyan vardır. Digər tərəfdən vəsəti Avropanı qaplamış və sair məmləkətləri də sirayət [keçmə] təhdidi altına almaqda olan bolşevizm bütün cahan hökumətlərini bolşevizm zəhəri ilə mübarizəyə vadar edərək, Hərbi-ümumi yenicə tərک edilməklə, dost-düşmən ümum millətlər bir məsələ üzərində ittihadı-rəy [fikir birliyi] hasil edərək, kəndiləri üçün ümumi növbəti bir vəzifə seçmişlərdir: Rusiyada bolşevizmi əzmək.

Bu məqsədlə müharib [savaşı],

bitərəf ümum dövlətlər hərəsi bir qədar qoşun çıxararaq, bitərəf dövlətlərdən birisi[nin] – təsəvvür olunduğu [nəzərdə tutulduğu] üzrə İsveç – Baş Komandanının təhti-komandasında [komandanlığı altında] hər tərəfdən Rusiya bolşevizmi üzərinə hər bə əməliyyəti açırlar. Xəbərlər az, məlumat yox dərəcəsində olsa da, yenə də ara-sıra varid olan [gəlib çatan] xəbərlərdən anlaşılır ki, Ufa Hökuməti Rusiyanı manifestində elan və proqramında qəbul etdiyi üzrə ədəmi-mərkəziyyət əsası ilə cumhuriyyəti-ənam [xalq cümhuriyyəti] bayrağı altında birləşdirməyə çalışır. (Manifest dünkü nömrəmizdə dərc edilmişdi.) Bu xüsusda İngiltərə, Fransa, Amerika və sair ilə də uzlaşma hasil etmişdir. Zahirən, şimdi bolşevizm üzərinə xaricdən hücum edənlər dəxi Ufa Hökuməti ilə həmrəy imişlər.

İşlər bu mərkəzdə olunca, demək olardı ki, Rusiyanın dəxi qardaş qitəindən [qırğınından], Vətəndaş müharibəsindən xilas yaxlaşmışdır. Fəqət bolşeviklər xürucu [üsyanı] Rusiya inqilabına nə qədər böyük zərbə endirmişsə, bu gün Milyukov irticası da, zənnimizcə, Ufa cərəyanına o qədər böyük əngəl çıxaracaq və nəticə etibarlı ilə Rusiya yağışdan çıxıb yağmura düşmüş, bolşevizm anarşi və iğtişaşından çıxıb qaragüruh mübarizəsinə məruz qalmış olacaqdır. Zira Rusiyada yenidən çarlığın təcidi[nə] [bərpasına], hamının tanıdığı rus cahangir və mütəəssib [ifrat] millətçilə-

rinin iş başına keçməsinə, Rusiyada yaşayan heç bir millət və rusların əksəri heç vaxt razı ola bilməyəcəklərdir. Milyukovun bugünkü macərası kimi, qabaqcadan müvəffəqiyyətsizliyə məruz qalmalıdır. Qalacağına da öz zəif siyasətinə [siyasi vəziyyət] nöqtədən nəzərindən əsla şübhə yoxdur. Lakin müvəffəqiyyətsiz qalması ilə bərabər, məmləkət həyatına, camaat mənafeyinə ağır zərbələr vurmuş olacaqdır.

Rusiya inqilabının yeni səfəsinin [dövrünün] nə kimi nəticələrlə xitam-pəzirlənəcəyini [başla çatacağını] qabaqcadan söyləmək gücdür. Fəqət bir şey aşikardır. Bu gün Rusiyanın bütün müqəddəratı, xaricdən gələnlərin təzi-hərəkətinə və arzusuna bağlıdır. Baxalım bunlar necə rəftar edəcəklərdir.

Xəlil İbrahim

HƏYATİ-HAZİRƏMİZİN İLHAMLARI

Başdan-başa bir kölgə bürünmüş kimi aləm,
Üzlərdə nüməyən oluyor sayeyi-matəm.

Bir məqbəri-barid kimi durmuş şu mühitat,
Əhvali-həyatıyyə bunu eyləyor isbat.

Əğyar həzin, yar həzin, hal qəməvər,
Hər yerdə görünməkdə qəmaludə nəzərlər.

Bir parlaq olan atiyə mətufdur ənzar,
Ati isə ərz eyləməyor çöhreyi-nəvvər.

Yıldızla günəş, ay yenə arayışı-əflak,
Hər qanlar içində yenə də xaki-siyəhnək.

Göylər yenə üslubi-qədimində dirəxşan,
Yıldızları hər şəm'əyi-ülviyyəti-taban.

Yoxluqdakılar: göz yumulu xakin içində,
Ənzari-kəvakib: açıq əflakin içində.

Xurşid isə bir aye-yi-nəvvəreyi-aləm,
Müzlüm bəşəriyyəət yenə avareyi-aləm.

Avareyi-aləm, əvət, avareyi-mütləq,
Olmaz bu təbiətlə kəmalata müvəffəq

Əbdüssəlimzadə Məhəmməd Hadi

MAARİF İŞLƏRİ

Vilayətlərimizdə maarif işlərini düzgün bir cərəyana salmaq üçün, nə qədər bəzli-hümmət edilirsə [çalışılırsa, səy göstərilirsə], pək təəssüflər olsun ki, müəllim və tədris kitabları yoxluğundan, istənilən nəticə meydana çıxmayıb. İştə, laqeydimizin [laqeydliyimizin] ən acı, mənfi tərəfləri əlyövnm [bu gün] olduqca qabarıqlı bir tərzdə kəndisini hiss etdirir. İşbu xəstəlikdən hökumətimizi[n] digər tərəfləri də qurtulmamışdır desəm, yanlış olmaz. Zira bu yaxın vaxtlarda Azərbaycan məqərrihökuməti [hökumət mərkəzi; paytaxtı] olan Bakıda olduğum zaman nə mətbuatda edadi məktəblərin ilk siniflərini milliləşdirmək elanından qeyri, maarif işlərinə dair gözümə bir şey çarpdı və nə də maarif cəmiyyətlərinin şu uğurda işə başlamalarını eşitdim və oxudum.

Bu ilki təhsil sənəmi ətalətimiz[in] fədası olub gedir. Heç olmazsa, gələcək sənələr üçün şimdindən çalışmalı və ən əvvəl xalq müəllimləri, ancaq millətini sevən sağlam ruhlu xalq

müəllimləri hazırlamaq üçün var qüvvəmizi sərf etmə[k]dən ehmal və müsamiyə [səhlənkarlıq] etməməliyiz. Bu məsələ ən mühüm həyatı məsələlərimizdən biri və başlıcası olduğu,ərbabi-ürfan [kamal sahibləri] indində [yanında; nəzərində] müsəlləm [şübhəsiz; etirazsız qəbul edilmiş] olsa gərəkdir. Millətlər həyatında xalq müəllimlərinin oynadığı rollar bariz həqiqətlər-dəndir.

İştə, xatirlərə gətirirəm: Almaniyanın böyük dahisi, dəmir kansleri, mü-təvəffa [mərhum] Bismarkdır. Nəmsə-lərin fransızlar üzərinə olan qalibiyyə-tinin səbəbini soruqda demişdi ki, bu sualı mənə deyil, nəmsə qadınları ilə xalq müəllimlərinə verməlisiniz. Baxı-nız, xalq müəllimlərinin mövqeyi nə qədər yüksək və oynadığı rollar nə qədər əhəmiyyətlidir. Etiqadımız bər-qərardır [məhkəmdir] ki, yeni və gənc hökumətimiz bu məsələləri bizdən pək iləri düşünmüş və cəhalət böhranı keçirən Qafqaziya türkləri həyatında Almaniyanın dəmir kansleri, Rusiyanın böyük Petrosu kadar təbəddülat [də-yişiklik] yarmada və xüsusən həvayinəsimidən də bizə əlzəm olan [havadan-sudan daha vacib olan] maarif işlə-rimizi düzgün bir axıntıya doğru bir cığıra salmaq yolunda fədakarlıqdan çəkinməyib və şu yolda mümaniət [manə] və əngəl təşkil edən külbə-komaları darmadağın etmədə incə-qəlblik göstərməyəcək. Hələ şu etiqa-dımızı Maarif Nəzarəti başında duran türk millətpərvəri və türklük məftunu

Nəsib bəy Yusifbəyli əfəndi kimi bir zati-maarifpərvər daha da təqviyyə edir [qüvvətləndirir]. Bu təqsirlər [qü-surlar] və hökumətimiz içinə böylə müşkülət ihdas edən [əmələ gətirən] müəllimsizlik bəlası, tədris kitabları yoxluğu yenə ziyalılarımızın zimməsində [öhdəsində] qalır deyəcəyəm. Zira, başqa millətlərin ziyalıları kəndi lisan-larını hakim bir lisan etmək və hətta xalq üçün anlayışlı olsun deyə ədəbiy-yatları içinə soxulmuş əcnəbi kəlimə-lərdən dillərini təsviyə etmək [təmiz-ləmək] kimi təşəbbüsata sarıldıkları və təsviyeyi-lisan [dilin saflaşdırılması, əcnəbi dillərdən alınan sözlərdən təmizlə-nməsi] cəmiyyət və konferanslar[ı] yapıqları və xalqa doğru yürüdükləri halda, bizim “ziyalı” namını daşıyan bir taqım əfəndilərimiz xalqa yuxa-ridan aşağı baxmaları, kəndi ana dillərindən, milli ədəbiyyatlarından nifrət etmələri iktifa deyilmiş [yetməz-miş] kimi, ana dilimizi ehya [canlandırmaq], ədəbiyyatımızı intişar etmək [yaymaq], şurada-burada söyləmək, öyrənmək istəyən bəzi gənclərimiz arasına “eh buraxsana, bir taqım soqaq budalaları küçə vərəqəsi nəşr edərək adını qəzetə qoymuşlar” kimi məşum sözlər fırladaraq, milli ədəbiy-yat və ənənətlərindən [ənənələrindən] başqalarını da istikrah [nifrət] etdirir-lərdi. Bu sözlər mübaligə olmayıb, kəndi qulağımla eşitdiyim sözlərdir ki, yazıram.

Əcəba, daşnakların üzərimizə yağ-dırdıkları fəlakətlərə səbəb, döyülmə-

mizin, əzilməmizin, boğulmamızın bəsi kimlər oldu? Həman “ziyalı” adını qəsb etmiş bəzi əfəndilərimiz olmadılar mı? Onların millətinə olan ədəmi-rəğbətindən [rəğbətsizliyindən] tariximizi siyah səhifələrlə dolduran hadisələr təvəllüd etmədimi [doğulmadımı] ya? Yenə dəmi nüfuz və etibarları qırılmaqda olan ruhaniləri müqəssirləndirəlim?

Sırası gəlmişkən, şunu da söyləyəyim ki, bə'dəma [bundan sonra] başımızın yekəliyinə, “qolumuzun qüvvəsinə” məğrur olub rahat-rahat uymaq bizim üçün mümkün olmayacaqdır. Zira, simamızdan örtü qaldırıldı. Artıq, Qafqaziya və Dağıstan “qəhrəman”larının nə qədər boş gurltu və patırdı sahibi olmaları bütün vüzuhu ilə [açıqca, hərtərəfli] ortaya sərilirdi və kimlərin məğlub və məqhuru [qəhr edilmiş, məhv edilmiş] olduğumuz cümləyə məlum oldu. Bərəkət versin ki, irqdaşımız Osmanlı türkləri bir dəfə vərteyi-fələkətdən [fələkət uçurumundan] xilasımıza müvəffəq oldular. Yoxsa, kim bilir daha nə kimi fələkətlərə məruz qalacaqdıq. Əlimizdə fürsət varkən bir azciq hümmət, bir azciq qeyrət ibraz etmiş [göstərmiş] olarsaq, uçurum qarşısında duran millət və milliyətimizə nicat vermiş olarıq.

Bir rübi-əsr [əsrin dördüdə biri] çalışmamız bizi ilələbəd [həmişəlik] məsud edə bilər. Əvət, əgər yaşamaq istəyirsək, yorulmaqsızın çalışmalı və gənclərimizi yetişdirmək, tərbiyə etmək

yolunda fütur [süslük] göstərməməliyiz. Bir millət nə qədər üruq və əzəlatı [damarları və əzələləri] çürüdəcək təcərübü-əlimədən [kədərli təcrübələrdən] keçərsə keçsin, əgər onun torpaqlarına salim [sağlam] toxumlar atılsa, onun damarlarına səhih bir qanın zərrəti [zərrələri] axıdılsa, yeni bir qüvvət və həyat oyandıracağına əmin olmalıdır.

Şəbabi-millətin [millətin gənclərinin] fikir və ürfanına [kamalına] müraciət edərək onlara bildirməli ki, zehinlərinə məriz [xəstə] və əlil [şikəst] bir elmin zəhərini deyil, fəqət ümid verən, qüvvət gətirən əzm, qeyrət bəxş edən bir fəlsəfeyi-həyat qoya bilərlərsə, həyatla mübarizə edə biləcək qüvvəti əldə edə biləcəklərdir və o qüvvətlə sülh zamanında qazma, hərbi zamanında tufəng daşına bilər. Bu iki şey bəradərdir. Bir millət bu iki şeyin ahəngi-ımtizacı [qaynaqı-qarışması, sintezi] ilə yaşar. Rahat yaşamaq və rahat uymaq istəyənlər onların ikisini də qullana biləcək qolları hazırlamalıdır. Heç bir millət yoxdur ki, tarixində siyah səhifələri olmasın. Fəqət, millətlər məsaib [müsbətlər, bəlalər] altından daha mətin bir ruhla çıxar. Əgər biz də ruhumuzu boğan, vücudumuzu gəmirən laqeydinin müsəmməm [zəhərli] dumanları altından gəncliyi xilas edib, onlara irq və vətən hissələrini verər və imanlarını təlqinlə reybat [şübhə] zəncirlərini qıra bilərsək, istiqbala [gələcəyə] cəsuranə yürüyə bilərik. Haydi, millətdaşlar, ələmnak [qüssəli] və ma-

təmdidə [yaslı] mazidən [keçmişdən] sonra bəxtiyar bir istiqbalı salamlamaya hazırlaşalım.

Hüseyn Rza

BAKI XƏBƏRLƏRİ

- Şəhər Səhiyyə bürosu əhalini xəbərdar edir ki, şəhərdə günəbaxan və küncüd yağları əvəzinə təmizlənməmiş gənəgərçək yağı satılır. Məsələn, pasajda Əlabbas Ağayev və Nağı Babayev dükanlarında belə yağ tutulmuşdur. Məlum olur ki, şəhərdə bəzi yerlərdə belə yağlar qayıdırılmış. Bu yağ, insanın səhhəti üçün pək zərərli. Zira bu yağın içində “ritsin” kimi pək zəhərli əcza [maddə] var.

- Təşrini-saninin (noyabr) 19-undan etibarən Balaxanı Reallı məktəbi və ünəs [qızlar] gimnaziyasında təhsili davam etmək istəyən mütəəllim və mütəəllimələrin [oğlan və qız şagirdlərin] adları qeyd olunur və yeni mütəəllim və mütəəllimələr qəbul edilir. Pəncşənbə [cümə axşamı] günündən etibarən imtahan başlanır. Dərslər təşrini-saninin 25-ində başlanacaqlardır.

Yanğın

Srağagün səhər saat 9 radələrində Şəmsi Əsədullayevin Rəhmanlıda vəqə mədəni nəzdindəki qulluqçular mənzili olan binada firma kontrolu Adil Giray Dətiyevin mətbəxində neft alışıb

yanğın əmələ gəlmişdir. Xidmətçilər yaşayan üç bina ilə mədən müxəlləfatının [əşyalarının] bir qismi tamamilə yanmışdır. Cəld tədbirlər görülərək yanğın söndürülmüşdür. İnsan tələfatı olmamışdır. Xidmətçilərin bəzi şeyləri yanıb tələf olmuşdur. Cümlətən mədən sahibi ilə xidmətçilərə 21600 manat zərər dəymişdir.

TEATRO VƏ MUSİQİ

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü təşrini-saninin 19-una (noyabrın 6-sına) Hacıbəyli Qardaşları müdiriyyəti tərəfindən Hökumət teatrosunda mövqeyi-tamaşaya qoyulacağı elan edilən “Vətən” teatrosu bəzi səbəblərdən dolayı həman gün oynanmayıb, cümə günü təşrini-saninin 22-sində (noyabrın 9-unda) həman teatrodə oynanacağını möhtərəm camaata xəbər veririk. Biletlər imdidən hər gün teatronun kassasında satılmaqdadır.

Hacıbəyli Qardaşları müdiriyyəti

KIZLYAR MÜHARİBƏSİ

Biçeraxovun Kizlyar altında məğlub olması haqqında Qroznıdan Vladiqafqaza böylə bir xəbər verilmişdir:

“Kizlyar İcra Komitəsi rəsmi surətdə Qroznıya xəbər verir ki, Kizlyarda Şura Hökumətinin əhvalı möhkəmdir. Biçeraxov kazakların köməyinə ingilis

komandası altında min nəfərdən ibarət bir dəstə, 6 danə top göndərmişdir. Bu dəstə az bir kazak hissəsi ilə əvvəlcə Kizlyarı top atəşinə tutub, sonradan hücumə başlamışdır. Hücum edənlər şəhər ətrafını işğal etmişsə də, Şura Hökuməti əsgərlərinin təzyiqləri ilə dəf edilib, nizamsız bir surətdə qaçırılmışlardır. Nəticədə, düşməndən 400 nəfərə qədər ölən, yaralanan və əsir düşən olub, bir zirehli avtomobil, 9 pulemyot, 150 min patron və bir çox mühimmati-əsgəriyyə [hərbi ləvazimat] alınmışdır. Bizim tələfatımız 100 nəfərə qədər olmuşdur. Bu müharibənin qəhrəmanı Şura Sədri Xoroşev yaralanmışdır. Müharibə başlanana qədər Biçeraxov dəstəsindən qaçıb gələnlər deyirlər ki: Biçeraxov tərəfindən göndərilən əsgərlər müharibə etmək istəmirlər. Lakin genə də Kizlyar üstə hücum ediləcəyini gözləməlidir. Müharibə etmək istəməyənlər məcbur edilirlər.”

Bolşevik Hökuməti öz düşmənləri əleyhinə çıxmaqdan ötrü hər cür tədbirlər görməkdədir. Həştərxandan Kizlyara kömək gəlmişdir. Çornı-rınok, Tarumovka, Karabaqlı yerləri kəndlilər və məzkur [adı çəkilən] dəstə tərəfindən işğal edilmişdir. Həştərxandan bizə Lenin alayının kömək gələcəyini rəsmi surətdə xəbər vermişlər. Bu alayın gələcəyi haqqında Tersk nahiyəsində bir xəbər yoxdur. Bu alayın gəlməsi ilə kazakların əks-inqilab çıxışı yatırılıb Tersk oblastında Şura Hökuməti hökmfərma [hökmran] olacaqdır.

GÜRCÜSTANDA

Tiflis general-qubernatorunun əmri

Gürcüstan Cümhuriyyəti Hökumətinin 8 təşrini-sani [noyabr] 43 nömrəli əmri ilə Tiflis və ətrafı idareyi-örfiyyəyi-əsgəriyyə [fövqəladə vəziyyət] altında elan edilmişdir. Tiflis şəhəri general-qubernatorluğuna mən təyin buyuruluram. Naftluqi mövqifindən [stansiyasından] Didubeyədək dəmiryolu general-qubernator Karalovun təhti-idarəsində [idarəsi altında] qalır, fəqət bu yerlərdə müharibə hərəkəti başlanarsa, mənəim ixtiyarıma keçəcəkdir. İşbu məsələnin səbəbləri Hökumətin 8 təşrini-sani əmrində deyilmişdir. Necə ki məlumdur, Gürcüstan Hökuməti və hazırkı üsuli-idarəsi əleyhinə şifahi və təhriri [yazılı] təbliğat davam etməkdədir. Təbliğatın məqsədi ölkəmizdə anarşi, əks-inqilab və qardaş müharibəsi toxumu saçmaqla xarici qüvvəni cəlb etməkdir. Bundan naşi [ötrü] bütün tərz-i-idarə və əhalinin rahatlığını pozacaq çıxışların önü var qüvvə ilə alınacaqdır. Mən inanıram ki, Tiflis və ətrafı əhalisi əhvalın ciddiliyindən naşi əqli-səlim [sağlam məntiq] və kamal ilə Hökumətin əmrələrinə tabe olmaq və Hökumətə müavinətdə [yardımda] bulunmaqla, Cümhuriyyətimiz düşmənlərinə fəna toxumlar saçmağa imkan verməyəcəkdir.

Tiflis general-qubernatorunun elanı

Ümuma elan edirəm ki, idareyi-örfiyyəyi-əsgəriyyə [fövqəladə vəziyyət]

qanunları mövcibincə [qanunlarına əsasən] Tiflis və ətrafının orduya mənsub olmayan məmurini [məmurları] idareyi-örfiyyəyi-əsgəriyyə məhkəməsinə [hərbi məhkəməyə] veriləcəkdir:

1) Hökumət əleyhinə üsyan yapanlar və dövləti xəyanətdə müttəhim edilənlər.

2) Ləvazimati-hərbiyyə [hərbi ləvazimat], alati-müdafiə və təərrüz [müdafiə və hücum vasitələri], ərzaq və ələfiyyəti [yemi] yandırmaq və puç etmək sui-yyətinə müttəhim edilənlər.

3) İdareyi-örfiyyəyi-əsgəriyyə altında elan edilmiş yerlərdəki su yolları, körpülər, su sayilləri [bəndlər], su buraxılan yerlər, su quyuları, yollar və başqa vəsaiti-hərəkəti [hərəkət vasitələrini] xarab etməkdə müttəhim edilənlər.

4) Müxabirədən [xəbərləşmədən] ötrü təyin edilmiş teleqraf və telefon xətlərini kəsmək, xarab etmək sui-yyətinə olanlar.

5) Qaraqola sui-qəsd edənlər, qaraqol və milissiyanı qətl etməkdə müttəhim edilənlər.

Yuxarıda yazılanlardan maəda [başqa], quldurluq və çapqınçılıqda müttəhim edilənlər, şəhər və ətrafında 25 çağırım məsafədə qurşun atanlar da adi məhkəmə deyil, hərbi məhkəməyə veriləcəkdir. Bundan əlavə, bütün cinayətlər işləri də səlahdidimlə [razılıqla] hərbi məhkəməyə veriləcəkdir. Fövqə [yuxarıda] zikr edilmiş işlərdən başqa işlər barəsində xüsusi elan ediləcəkdir.

İcbari qərardad

Tiflis general-qubernatorunun icbari qərardadı mövcibincə [əsasında] silah daşımaq, dövləti əşya alış-verişi, soqaq və caddələrdə mitinq və nümayiş etmək, nitqlər söyləmək qadağan edilir. Mühazirə və konfranslar, general-qubernatorun xüsusi izni ilə oxuna bilər. Bütün xüsusi və şəhər elektrik mövqiflərinə [stansiyalarına] əmr edilir ki, gün doğanaqədək soqaq və caddələr işığını kəsməsinlər. Mövqifdən asılı olmayan səbəblərdən naşi [ötrü] işıq kəsiləcək olarsa, təcili surətdə general-qubernatora məlum etməlidir. İşbu icbari qərardadı pozanlar bir sənədən altı ayadək həbs, yaxud 10,000 rubləyədək cərimə edildikdən sonra, Gürcüstandan sürgün ediləcəkdir.

Tiflis politexnikumu

Gürcüstan Hökuməti Tiflis politexnikum məktəbi məxaricinin Gürcüstan xəzinəsi hesabına olmasını müşkül ədd [hesab] edib, Maarif nazirinə həvalə etmişdir ki, Tiflis Şəhər İdarəsi ilə eyni zamanda Azərbaycan və Ermənistan hökumətləri ilə müzakirə [danışıqlara] başlayıb, məzkur [adı çəkilən] məktəb məxaricinin nə miqdarını öz öhdələrinə qəbul edib-ətməyəcəklərini aşkar etsin.

İDARƏYƏ MƏKTUB

Müdiri-möhtərəm! Təvəqqeyi-aci-zanə edirəm, bəndənin bu bir neçə

kəlmə sözlərini qəzetənin sütunlarında dərc edəsiniz.

Mən on ildən bəri millət yolunda çalışmağımı heç kəs inkar etməz, zənn edirəm. Ancaq, bir para vicdansızların küçə danışmaları məni çox sıxındırır. Əfəndim, mən Mart hadisətindən [hadisələrindən] sonra, Bakıdan nerəyə getdiyimi və nə etdiyimi və nə cür çalışdığımı millətim bilir. Bunu yazmağa hacət yoxdur. Amma, məni sıxındıran bu sözlərdir ki, guya, mən Gəncədə olan zaman Müsavatın ziddinə çalışmışam. Doğrudur, mən Abbasqulu Kazımzadənin əksinə çalışmışam. Amma, ona haqqım var. Çünki mən də Gəncədə olan zaman çoxlu Şamaxı qaçqını gəlmişdi. Mən də bu fəlakət-zədələri [fəlakətə düşər olanları] görməkdə davam etməyib [dözməyib], Hacıəli Hüseyinzadə ilə Qaçqınlar Cəmiyyəti yaradıq. Nə isə, mən həm idarədə çalışdım, həm də təftiş komissiyasına seçildim və sonra, bəndəni Cəmiyyət göndərdi Tiflisə, qaçqınların halını məqami-aidinə [aidiyyətli quruma] söyləməyə. Mən Tiflisə gedib qaçqınlar haqqında kəmə-hüvə [olduğu kimi] məlumat verdim. Bir neçə gündən sonra Abbasqulu Kazımzadəyə para göndərdilər. Amma nə isə Abbasqulu Kazımzadə qaçqınlara kifayət qədər yardım edə bilmədi. Mən ona binaən [ona əsasən] Abbasquluya protest etdim, bu isə Müsavat əleyhinə işləmək deyildir.

Süleyman Abdullazadə

Həkim Arşak Ayrapetoviç Akopyans

Əsəbi və daxiliyyə naxoşluğuna mübtəla olanları axşam saat 3-dən 6-ya kimi qəbul etməyə başlamışdır.

Ünvan: Balaxanski caddədə nömrə 10, İstanislavski caddənin küncündən 3-üncü ev. Telefon 55-26.

Saat 3-ə kimi 32-77 nömrəli telefon ilə danışmaq mümkündür. (16-ncı xəstəxana).

256

Diş müalicəxanası

S.M. İtkinin süni diş laboratoriyası

Dişlərin ağrısız çəkilməsi. Təzə üsulla farfor və qızıl dişlər qondarılması. Dişlərini qayıtdırmaq və diş qoydurmaq xahişində olanlar səhər saat 9-dan birə və 4-dən 6-ya qədər qəbul olunurlar.

Ünvan: Bolşoy Marskoy küçədə 37 nömrəli ev, telefon 06-25.

208

Həkim S. L. Şklovskaya

Mamalıq və daxili ünas əmrəzını [qadın xəstəliklərini] qəbul edir. Naxoşlar qəbul olunur: səhər saat 9-dan birə və 5-dən 7-yə qədər. Ünvan: Aziatski küçədə nömrə 153, Bolşoy Marskoy və Krasnovodski küçələrin arasında. Telefon: 50-67.

209

Diş həkimi Melçarski

Torqovaya soqaqda Muxtarovun xanəsində nömrə 15. Dişlərə tədavi edir, doludur, ağrısız ixrac edir. Gözəl altın və sairə dişlər emal edir. Xəstələri qəbul edir: sübh saat 9-2-yədək.

210

Doktor Ağahüseyn Kazimov

Əmrəzi-daxiliyyəyə [daxili xəstəliklərə] mübtəla olanları qəbul edir hər gün saat

5-dən 7-yə kimi. Parapet, Şəbi İbrahimo-
vun evində, 3-cü mərtəbə. Telefon 27-
86.

244

Arvad diş həkimi Moiseyeva-Levin

Olqinski caddədə ev nömrə 5, 3-üncü
mərtəbə, sağda. Telefon nömrə 06-23.

Dişlərə müalicə edir, çıxarır. Kauçuk və
qızıl üzərində sabiq Berlin şəhər müalicə-
xanasının müdiri nəzarəti altında süni diş-
lər qayırılır. Qəbul edir: səhər saat 9-dan
1-ə kimi; axşam saat 5-dən 8-ə kimi.

216

Doktor Kamilə xanım İsmayılov

Uşaq və əmrəzi-daxiliyyəsi [daxili xəstə-
likləri] olan naxoşları hər gün sabah saat
10-dan 2-yədək və axşam 4-7 qəbul edir.

Adres: Armyanski 16. Telefon 56-89.

235

Doktor F. S. Şteyn

Naxoşları qəbul edir səhər saat 9-dan
12-yədək, axşam saat 5-dən 7-yədək.

Mariinski və Tarqovi caddələrin kün-
cündə Əşrəfovun evi, “Jorj” əksxanası.
Telefon nömrə 54-44.

232

Doktor Əliheydər Allahverdiyev

Daxili naxoşları qəbul edir səhər saat
8-dən 10-a kimi, axşam saat 4-dən 6-ya
kimi. İçəri şəhərdə bağın qarşısında Mi-
naretski küçə, ev nömrə 1. Telefon nömrə
36-91. Б. Минаретская ул., д. N 1. Телеф.
36-91.

236

Doktor Rza bəy Sultanov

Paris Dərülfünunundan

Qəbul edir daxiliyyə və əsəbi xəstələri

hər gün saat 9-1-ədək, saat 4-7-yədək.
Telefon 5-30. Adres: Parapet, Kolyubakin-
ski küçədə nömrə 39. “Azərbaycan” qə-
zetə idarəsinin yanında.

237

Mama-feldşer M. K. Markoviç

Hamilə və azad olmuş qadınları qəbul
edir. Bədənə dərman vurur və masaj edir.
Hər gün saat 10-dan 12-yə kimi. Nijni
Kladbişinski caddədə ev nömrə 89. Tele-
fon 34-36. Burada həkim daxiliyyə və
əmrəzi-tənasüliyyə [cinsi xəstəliklər], qadın
və cərrahiyyə naxoşları saat 3-dən 5-ə
kimi qəbul edir.

240

Arvad diş həkimləri Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qar-
ma və hər növ qayırma dişlər. Dişin yaxşı
qayrılması təmin olunur. Kənardan gələn-
lər üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlər mü-
nasibdir. Qəbul olunur 9-dan 2-yə və ax-
şam 4-dən 7-yə kimi. Vorontsovski küçə,
14 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

215

Diş təbibəsi Altmanın diş müalicəxanası

Naxoşları qəbul edir saat 8-dən 1-ə
kimi, 4-dən 7-yə kimi, qadınları 1-dən 3-ə
kimi. Dişlərə müalicə edir, doldurur, ağrısız
çıxarır və qızıl və kauçuk üzərində süni
dişlər qayırır. Hərbiyə, məktəblilərə və
çocuqlara külli faiz edilir.

Ünvan: Şamaxinski caddədə ev nömrə
20. Aptek qarşısında. Telefon 18-73.

245

O. A. Salmanın

Diş kabinəsi və süni diş müalicəxanası

Dişlərə və ağza müalicə edir, ağrısız
çıxarır, doldurur, qızıl və kauçuk üzərində

süni dişlər qayırır və qızıldan qapaqlar qayırır.

Qəbul edir hər gün saat 9-dan 2-yə kimi, 4-dən 7-yə kimi. Naberejni caddədə Dombrovski pereulokda [döngədə] Mehdiyevin 7 nömrəli evində. Telefon nömrə 30-02.

253

**Berlin Darülfünununun həkimi
L. Melkumyans**

Əmrazi-tənasüliyyə [cinsi xəstəliklər] və dəri naxoşlarını qəbul edir. Qan damarlarına “606” və “916” dəvalarını istemal [tətbiq] edir. Hər gün saat 2-4-ə kimi.

Ünvan Birjevoy caddədə Malakan bağçası qarşısında həkim Temirxanyanın müalicəxanasında. Telefon nömrələri 29-85 və 32-77.

255

Doktor Krinski

Sifilis, əmrazi-tənasüliyyə [zöhrəvi xəstəliklər] və cild mərzinə mübtəla olanları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-dan 12-yə kimi; axşam saat 4-dən 7-yə kimi. Ünvan: Tarqovı caddədə Tağıyev qardaşlarının 10 nömrəli evində. Telefon 15-59.

263 12-1

Müdürlər:

**Ceyhun bəy Hacıbəyli
Şəfi bəy Rüstəmbəyli**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Elan

səh. 347. Bu mətn qəzetdə bir çox səhvlərlə getmişdir, mətnin tərcüməsi də keyfiyyətə olduqca aşağı səviyyədədir. Mətni mümkün mərtəbədə düzəltməyə çalışdıq. Səhvləri bir-bir göstərməyə ehtiyac görmədik.

səh. 348. “Saniyə, Osmanlı əsakiri çıxdıqdan sonra, əhali tərəfindən idarəməyə təslim olunacaq Osmanlı və alman təbəələri – şu iş üçün hədaya veriləcəkdir.”: Burada, Osmanlı və alman əsgərlərinin Bakını tərk etmələri üçün verilən müddət bitdikdən sonra, şəhərdə qalan Osmanlı və alman təbəələrini ingilis komandanlığına təhvil verənlərə mükafat vəd edilir.

Türkiyə ilə mütarikə şəraiti

səh. 348-350. Burada söhbət, bir tərəfdə Osmanlı, digər tərəfdə Antanta dövlətləri adından İngiltərə olmaqla, 30 oktyabr 1918-ci ildə imzalanan Mudros müqaviləsindən (Mondros mütarikəsindən) gedir. Əslində 25 maddədən ibarət olan bu müqavilə, “Azərbaycan” qəzetində 24 maddədir. Qəzetdəki mətnə müqavilənin 18-ci maddəsi buraxılmışdır. 18-ci maddə belə olmalıdır: “Misurata da daxil olmaqla, Trablus və Kirenaikada işğal edilən limanlar Müttəfiqlərin ən yaxın qarnizonuna təhvil verilməlidir.” Qəzetdəki 18-24-cü maddələr isə müvafiq olaraq 19-25-ci maddələr kimi qəbul edilmişdir.

səh. 348. “...Türkiyəyə cəm edilmiş ermənilər...”: burada söhbət intern edilən, yəni müharibə şəraitində düşmən ölkəylə yaxud ölkələrlə əməkdaşlığa meyilli olduqları üçün potensial təhlükəli qismində

dəyərləndirilən və tərksilah edilərək nəzarət altında saxlanılan ermənilərdən gədir.

səh. 349. “Bu maddələr Batumun Müttəfiqlər tərəfindən zəbt edilməsi əleyhinə etiraz etməyəcəklərdir.”: Belə olmalıdır: “Bu maddələrə Batum daxildir. Türklər Bakının Müttəfiqlər tərəfindən zəbt edilməsi əleyhinə etiraz etməyəcəklərdir.”

səh. 350. “Silah və mühümmat təqsimindən ötrü, həmçinin nəqliyyat vəsaili haqqında verilən əmrlərin lazım gəldiyi zaman ifası 5-inci maddəyə müvafiq olmalıdır.”: Bu maddə səhv tərcümə edilmişdir; belə olmalıdır: “5-inci maddəyə müvafiq olaraq tərxis edilən Türk əsgərlərinə məxsus silah və ləvazimatdan necə istifadə ediləcəyi haqqında təlimatlara əməl olunmalıdır.”

“Əsirlər Müttəfiqlər ixtiyarında qalaçaqlar.”: Burada söhbət türk əsirlərindən gədir.

“...altı erməni vilayətlərindən...”: Burada söhbət Osmanlı dövlətinin Ərzurum, Van, Mamürətüləziz, Diyarbəkir, Sivas və Bitlis vilayətlərindən gədir. Bu vilayətlər, Rusiya və Qərb dövlətləri tərəfindən, bölgədə erməni dövləti qurulması layihəsinin tətbiq sahəsinə çevrilmişdi. Bu vilayətlərə “Ermənistan” yaxud “Erməni vilayətləri” deyilməyə, San-Stefano və Berlin sülh müqavilələrindən sonra başlanmışdır. 1877-1878 Türkiyə-Rusiya müharibəsi nəticəsində 3 mart 1878-ci ildə imzalanan San-Stefano sülh müqaviləsinin XVI maddəsində bu bölgədən “Ermənistan” deyə söz edilmiş və Türkiyənin burada dərhal reformlara başlaması, həmçinin erməni əhalisinin təhlükəsizliyini təmin etməsi tələb edilmişdir. 13 iyul 1878-ci ildə imzalanan və San-Stefano müqaviləsinin Türkiyə üçün ağır şərtlərini

müəyyən ölçüdə yüngülləşdirən Berlin müqaviləsində də bu bölgədən “ermənilərin yaşadığı vilayətlər” deyə söz edilmiş və eyni tələblər təkrarlanmışdır.

Tersk Cümhuriyyəti

səh. 354. “Quştyuk”: Qəzətdə bu soyadı səhvən “Koşitof” kimi getmişdir.

Siyasi müsahibələr

səh. 356. “Yunkerlər”: Almaniya, xüsusilə Prussiyada torpaq sahibi dvorxanlardan təşkil olunan sinif.

səh. 357. “Ədəmi-mərkəziyyət”: Desentralizasiya; yerli idarəetmə strukturlarının səlahiyyətlərinin artırılaraq, dövlətin mərkəzi gücünün azaldılması.

“Həyati-hazirəmizin ilhamları”

(səh. 358) şeiri üçün lüğət:

həyati-hazirə: hal-hazırkı həyat, cari həyat

nüməyan olmaq: görünmək

səyeyi-matəm: matəm kölgəsi

məqbəri-barid: soyuq məzar

mühitət: mühitlər, çevrə; ətrafda nə

varsa hamısı

əhvali-həyatiyyə: həyatın halları

qəməvər: qüssəli, ürək sıxan

qəmaludə: qəmli, kədərli

ati: gələcək

mətuf: çevrilmiş

ənzar: nəzərlər

nəvvar: nurlu, işıqlı

arayışı-əflak: göylərin bəzəyi

xaki-siyəhnak: qara torpaq

üslubi-qədim: həmişəki tərz

dirəxşan: parlaq, işıqlı

şəm’əyi-ülviyyəti-taban: parlaq bir

ülviyyətin çırağı

xak: torpaq

ənzari-kəvakib: ulduzların gözləri

əflak: səma
 xurşid: günəş
 ayyəi-nəvvareyi-aləm: dünyanı işıqlandıran bir varlıq, əlamət
 müzlim: qaranlıq
 avareyi-aləm: dünyada başsız, sərgərdan qalan
 avareyi-mütləq: tamamilə sərgərdan, sərsəri

Maarif işləri

səh. 359. “...ana dilimizi ehya...”: Qəzetdəki mətndə sətirlər bir-birinə qarışmış, nəticədə “...ana dilimizi ehya, ədəbiyyatımızı intişar etmək, şurada-burada söyləmək, öyrənmək istəyən bəzi gənclərimiz arasına «eh buraxsana, bir taqım soqaq budalaları küçə vərəqəsi nəşr edərək adını qəzetə qoymuşlar» kimi məşum sözlər fırladaraq...” kimi oxunması gərəkən hissə belə getmişdir: “...ana dilimizi ehya, ədəbiyyatımızı intişar etmək istəyən bəzi gənclərimiz arasına «eh buraxsana, şurada-burada söyləmək, öyrənmək bir taqım soqaq budalaları küçə vərəqəsi nəşr edərək adını qəzetə qoymuşlar» kimi məşum sözlər fırladaraq...”

Bakı xəbərləri

səh. 361. “Şəhər Səhiyyə bürosu əhalini xəbərdar edir ki, şəhərdə günəbaxan və küncüd yağları əvəzinə təmizlənməmiş gənəgərçək yağı satılır.”: “küncüd” sözü qəzetdə səhvən “Gəncə” kimi, “gənəgərçək” sözü “gərçək” kimi getmişdir.

Kizlyar müharibəsi

səh. 361-362. “Biçeraxov kazakların köməyinə ingilis komandası altında min nəfərdən ibarət bir dəstə, 6 dənə top göndərmişdir... Müharibə başlanana qədər Biçeraxov dəstəsindən qaçıb gələnlər

deyirlər ki: Biçeraxov tərəfindən göndərilən əsgərlər müharibə etmək istəmir-lər.”: Kizlyar şəhərini Georgi Biçeraxov mühasirə etmiş, Lazar Biçeraxov isə Port-Petrovsku tutduqdan sonra qardaşına kömək göndərmişdir.

Gürcüstanda

səh. 362. “Tiflis general-qubernatorunun əmri”: Georgi İvanoviç Mazniaşvili 1918-ci ilin oktyabrında Tiflis general-qubernatoru təyin edilmişdir.